

L. LATTES, *L'Individualité du Sang*, en biologie, en clinique et en médecine légale. MASSON et Cie. Paris 1929. 314 bldz. Prijs: 50 francs.

De oorspronkelijke uitgave van dit voortreffelijke boekje van LATTES verscheen in 1923 in het Italiaansch. Ten onzent is slechts de tweede in het Duitsch gepubliceerde uitgave bekend, met een aanhangsel over de geneeskundig-forensische beteekenis der bloedroepen door FRITZ SCHIFF. Thans is de derde uitgave van LATTES in het Fransch verschenen, waarbij SCHIFF niet meer als medewerker wordt genoemd. Het forensische gedeelte is hier door LATTES zelf bewerkt, in de trant blijvend van SCHIFF's oorspronkelijk aanhangsel, doch minder speciaal aangepast aan de Deutsche wetgeving. Sedert de vorige uitgave is HIRSZFELD's belangrijke „*Constitutionsserologie*” verschenen, waaraan LATTES volkomen recht laat wedervaren en waaruit hij verschillende zinsneden citeert. Op vele plaatsen is de nieuwe uitgave omgewerkt en aangevuld. Ten eerste is in het genetisch-anthropologische gedeelte BERNSTEIN's hypothese als de meest waarschijnlijke aanvaard, terwijl deze niet meer — zooals vroeger — in een los aanhangsel buiten het verband der bespreking is ondergebracht. Daarentegen mist men nog BAUER's scherpzinnige uiteenzetting, volgens welke het mogelijk zou zijn met twee stel factoren uit te komen (evenals HIRSZFELD) zonder aan de uitkomsten van BERNSTEIN te kort te doen. Uitvoerig worden weder door LATTES de technische fouten en de vermindering daarvan bij de transfusie toegelicht. De jongste onderzoekingen van LANDSTEINER worden vermeld, maar minder duidelijk dan in de laatste uitgave van SCHIFF's boek (1929). De drie bladzijden met tabellen over de verdeeling der bloedgroepen bij verschillende volkeren, zijn thans tot ruim acht vermeerderd, een bewijs hoezeer er in de laatste drie jaren op anthropologisch gebied aan dit onderzoek is gewerkt. Uit de verhandelingen van het anthropologische congres te Amsterdam 1927 zijn echter een aantal cijfers volkomen foutief overgenomen. Dit maakt ons eenigszins huiverig om ook de andere in cijfers neergelegde gegevens dezer tabellen te aanvaarden zonder raadpleging der oorspronkelijke stukken. De literatuurlijst is van dertig tot ruim vijftig bladzijden aangevuld. Gezamenlijk vormen de nieuwe uitgaven van SCHIFF en LATTES met HIRSZFELD's „*Constitutionsserologie*” (1928) een drietal elkaar aanvullende boeken, die men voor het inzicht in de wetenschappelijke en practische vraagstukken op het gebied der isoagglutinatie niet kan missen.

M. A. VAN HERWERDEN.

H. W. LEEKSMA, *Inwendige ziekten*. Beknopt handboek voor den practischen arts, D. B. CENTEN's Uitgevers Maatschappij, Amsterdam. 1929. Prijs f 9.—.

In den vorm van een oppervlakkig geschreven leerboek gaf de uitgever D. B. CENTEN dus een beknopt handboek uit. Zooals steeds, zoekt men in een handboek naar dat, wat niet alledaagsch is, wat niet iedereen weet. En bij het doorbladeren vond ik zulks al dra. Zoo bijv. staan reeds op de eerste bladzijden 3 dingen, die ik niet

wist: ten eerste, dat endocarditis bij diphtherie *veel* zou voorkomen: ten tweede, dat de ziekte van GRAVES-BASEDOW een gunstigen bodem voor het ontstaan van een acute endocarditis vormt en ten derde, dat lichte vormen van endocarditis vaak bij longtuberculose, suikerziekte en kanker voorkomen. Zulke feiten, die op goede gronden, omgekeerd als juist erkend zijn, vindt men in dit beknopte handboek zeer veel. Zij steunen dan ook geenszins op bezonken kennis, of op een logisch ontwikkelden gedachtengang van den schrijver, die, nadat hij de bovengenoemde frequentie der endocarditis bij longtuberculose enz. heeft medegedeeld in de volgende alinea vermeldt, dat „de endocarditis waarschijnlijk in den regel veroorzaakt wordt door hetzelfde microörganisme als de primaire ziekte”. Wij zouden wel willen weten, of hij daarmede meer in het bijzonder den kanker, den diabetes of de tuberculose bedoelt.

Ook moderne namen noemt de heer LEEKSMA, o.a. de „agranulocytose”; toch vergist hij zich, als hij daarin hetzelfde ziet als in de aplastische anaemie. Langen tijd heb ik tevergeefs nagedacht over de bedoeling van een op bldz. 33 geschreven zin: „Fibrillatie komt op lateren leeftijd voor, echter heel zelden voor het 17de jaar”. Evenzoo ging het mij met de laatste alinea van het gedeelte, waarin hij den volkomen onregelmatigen pols beschrijft en welke luidt: „Hartblok is een belangrijk verschijnsel voor de diagnose, daar het meestal een uiting is van een uitgebreide aandoening van de hartspier, waarvan het soms het eenige duidelijke verschijnsel is”. Wat heeft dit met de fibrillatie te maken?

Bij de beschrijving der nephrose en nephritis is de schrijver wat in de war; de symptomen loopen een weinig dooreen; de diëet-regeling is naar rato.

Ook op blz. 463 vinden wij de niet alledaagsche mededeeling, dat het verschijnsel van STELLWAG bij de ziekte van BASEDOW een erg frequente onwillekeurige lidslag is. Dat de schrijver op bldz. 465 schrijft, dat de vroeger wel voorgeschreven joodpraeparaten bij ziekte van BASEDOW moeten worden veroordeeld, daar de verschijnselen hierdoor vaak verergeren, kan ons niet verwonderen; de sinds verschillende jaren weer algemeen met uitstekend gevolg toegepaste joodtherapie is hem zeker te modern!

Dat de bespreking der bloedziekten gezamenlijk in 20, met flinke letters gedrukte bladzijden geschiedt, daarbij de acute en chronische myeloïde en lymphatische leucaemieën gezamenlijk en door elkaar worden besproken, bij de erythraemie de aandoening van VAQUEZ-OSLER niet wordt omschreven, doch het begrip erythraemie voor erythrocytose in de plaats komt, zijn eigenaardigheden, die passen in het kader van dit slordig en oppervlakkig neergeschreven boek. Het is mij niet duidelijk geworden, op welke gronden de schrijver en de uitgever tot het besluit van deze bewerking van wat zij noemen: een beknopt handboek, zijn gekomen. En het is zelfs een 2de druk! Alleen dan zou ik wenschen, dat het een 3den druk beleefde, indien die dan buitengewoon veel verbeterd wordt, en verschijnt, zonder dat de exemplaren van dezen 2den druk worden gekocht. Ik moet tegen het lezen van zulk een werk dan ook ernstig waarschuwen!

L. POLAK DANIELS.